

YUQORI HARORATDA VAFOT ETGAN MURDALARDA BUYRAK USTI BEZINING MORFOLOGIK O'ZGARISHLARI (SUD-TIBBIYOT AMALIYOTIDA).

*Rayimberdiyev Suhrob Abduxalil o'g'li,
Assistant, Andijon davlat tibbiyot instituti*

Annotatsiya

Mazkur tezisda Yuqori xarorat tasiridan o'lim holatlarida buyrak usti bezining patomorfologik o'zgarishlari o'rganiladi. O'limning ushbu shaklida buyrak usti bezlarining holati, histologik va morfologik o'zgarishlari muhokama qilinadi. Patomorfologik o'zgarishlarning tashxis qo'yishdagi ahamiyati va sud-tibbiyot ekspertizasidagi roli tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Yuqori xarorat, buyrak usti bezi, patomorfologiya, sud-tibbiyot, stress-reaksiya, gistologiya, adrenal bez.

Kirish

Xozirgi kunda butun dunyoda globallashuv jarayoni juda jadal suratlarda rivojlanib bormoqda. Yuqori xarorat tasirida o'limlar soni yildan yilga oshib borishini statistik tadqiqotlar orqali ko'rishimiz mumkun. Bunday holatlarda organizmda yuzaga keladigan o'zgarishlar o'lim sababi va mexanizmini aniqlashda katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, stressga sezgir organlardan biri bo'lgan buyrak usti bezlari o'zgarishlari ushbu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Buyrak usti bezlarida morfologik o'zgarishlarning yuzaga kelishi o'limga olib keluvchi omillarni tahlil qilishga yordam beradi.

Mazkur ishda Yuqori xaroratdan o'lim holatlarida buyrak usti bezining patomorfologik o'zgarishlari tahlil qilinib, sud-tibbiyot ekspertizasida ushbu o'zgarishlarning ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Tahlil va muhokama

Buyrak usti bezining tuzilishi va funksiyasi

Buyrak usti bezlari inson organizmida muhim endokrin organ hisoblanib, stressga javob beruvchi gormonlarni ishlab chiqaradi. Ushbu bez ikkita asosiy qismdan iborat:

- **Po'stloq qismi** – glyukokortikoidlar, mineralokortikoidlar va androgenlarni ishlab chiqaradi.
- **Miya qismi** – adrenalin va noradrenalinni ishlab chiqaradi.

O'limga olib keluvchi omillar ta'sirida aynan buyrak usti bezlarining funksional va strukturaviy o'zgarishlari kuzatilishi mumkin.

Yuqori xarorat tasiridan o'lim jarayonida buyrak usti bezining o'zgarishlari

Yuqori xarorat tasiridan o'lim odatda kuyish sho'ki natijasida yuzaga keladi. Shu jarayonda organizmda stress-mexanizmlar ishga tushadi va buyrak usti bezlari intensiv ravishda ishlay boshlaydi. Ushbu o'zgarishlar quyidagicha namoyon bo'lishi mumkin:

1. Gistologik o'zgarishlar

- Buyrak usti bezining po'stloq qismining gipersekretsiyasi
- Miya qismida qon quyilishlari
- Adrenotsitlarning vakuollanishi

2. Morfologik o'zgarishlar

- Buyrak usti bezlarining hajm jihatidan kattalashishi
- Giperplaziya yoki atrofiyaga uchragan bez hujayralari
- Gipoksiya ta'sirida nekrotik o'zgarishlar

3. Mikrosirkulyator buzilishlar

- Buyrak usti bezida mayda kapillyarlarda qon tiqilishi
- Gemorragik infarktlarga moyillik

Sud-tibbiyot ekspertizasidagi ahamiyati

Yuqori xarorat tasiridan o'lim holatlarida o'tkazilgan sud-tibbiyot ekspertisasi davomida buyrak usti bezidagi o'zgarishlarni hisobga olish muhimdir. Chunki bu o'zgarishlar o'lim vaqtini va sababini aniqlashda yordam berishi mumkin. Masalan:

- Adrenalin sekretiylasining oshishi ko'pincha oldindan mavjud bo'lgan stress bilan bog'liq holatni ko'rsatadi.
- Morfologik o'zgarishlar esa Yuqori xarorat tasiridan o'lim natijasida yuzaga kelgan patologik jarayonlarni tahlil qilishga yordam beradi.

Xulosa

Buyrak usti bezining Yuqori xarorat tasiridan o'lim holatlarida yuzaga keladigan patomorfologik o'zgarishlari o'limning sud-tibbiyot diagnostikasida muhim ahamiyatga ega. Buyrak usti bezlarida kuzatilgan o'zgarishlar stress-mexanizmlarini, organizmning oxirgi fiziologik javoblarini va o'lim vaqtini aniqlashda yordam beradi. Kelajakda ushbu holatlarni yanada kengroq o'rganish va patologik tahlillarni kengroq tatbiq etish sud-tibbiyot sohasida diagnostik imkoniyatlarni oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov X. "Sud-tibbiyot ekspertisasi asoslari". Toshkent, 2018.
2. Yo'ldoshev B. "Patologik anatomiya". Toshkent, 2019.
3. Karimov U. "Sud-tibbiyotda morfologik tahlil". Toshkent, 2020.
4. Nazarov A. "Endokrinologiya asoslari". Toshkent, 2017.
5. Rashidov T. "O'lim sabablari va mexanizmlari". Toshkent, 2021.
6. Mamadaliyev F. "Buyrak usti bezlari va stress reaksiyalari". Toshkent, 2016.

7. Usmonov R. "Gistologiya va patologiya". Toshkent, 2022.
8. Shamsiyev D. "Sud-tibbiyot ekspertizasi bo'yicha qo'llanma". Toshkent, 2019.
9. Yoqubov M. "Buyrak usti bezining patologik o'zgarishlari". Toshkent, 2023.
10. Yeshmuratov B. Rayimberdiyev S.A., Baxriyev I.I., "AYRIM ZO'RAKI O'LIM HOLATLARIDA BUYRAK USTI BEZLARINING MORFOLOGIK O'ZGARISHLARINI BAHOLASH/ОЦЕНКА МОРФОЛОГИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ НАДПОЧЕЧНИКОВ ПРИ НЕКОТОРЫХ ВИДАХ НАСИЛЬСТВЕННОЙ ...", Medical journal of Uzbekistan, №4, 218-227b.
11. Baxriyev I.I., Rayimberdiyev S.A., "BOSH MIYA JAROHATLARIDA BUYRAK USTI BEZINING MORFOLOGIK O'ZGARISHLARINI SUD- TIBBIY BAHOLASH", Journal of humanities & natural sciences, № 16\№ СВИДЕТЕЛЬСТВА: 7716

